



**KOTKAN  
ASUNNOTTOMUUSOHJELMA  
2023–2027  
Omaan kotiin Kotkassa!**

# Sisältö

- 3 Tausta Kotkan asunnottomuusohjelmalle
- 5 Asuminen Kotkassa
- 5 Asunnottomuuden kehitys Kotkassa
- 5 Millaista asunnottomuus on Kotkassa?
- 6 Perusteita asunnottomuuden poistamiselle
- 9 Havaitut esteet asunnottomuuden poistolle
- 11 Asunnottomuuden poistamisessa huomioitavat erityisryhmät Kotkassa
  - 12 Päihteitä käyttävät asunnottomat
  - 12 Rahapeliongelmaiset
  - 12 Rikosseuraamusasiakkaat
  - 13 Nuoret asunnottomat
  - 14 Etsivä nuorisotyö
  - 14 Opiskelijat
  - 15 Paljon palveluja tarvitsevat
  - 15 Palvelujärjestelmän väliinpuotoajat
  - 15 Maahanmuuttaneet
  - 15 Asunnottomuuden eri muotojen ja erityisryhmien tunnistaminen Kotkassa / asiakastarpeen tunnistamisen haasteet
- 16 KOTIIN- raportin suosittamat toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi
- 16 Millä keinoilla asunnottomuuteen voidaan vaikuttaa Kotkassa?
  - 16 Asuntopolitiikka
  - 17 Asunnottomuustyön koordinaation kehittäminen
  - 17 Varhainen puuttuminen, neuvonta ja tuki
  - 18 Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelut
  - 18 Maahanmuuttajille kohdennetut palvelut
  - 18 Työllisyyttä tukevat erityisryhmille suunnatut palvelut
  - 19 Asumisen kohtuuhintaisuus ja esteettömyys
- 19 Toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 Kotkassa
- 20 Asunnottomuuden ennaltaehkäisy tehostaminen Kotkassa
- 21 Raportointi ja seuranta
- 21 Koko maakuntaan pilotoitavat ehdotukset
- 21 Muut tavoitteet
- 21 LIITTEET

## Tausta Kotkan asunnottomuusohjelmalle

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi asunnottomuuden puollittaminen vuoteen 2023 mennessä ja poistaminen vuoteen 2027 mennessä. Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu pitkäaikaisasunnottomuuden poisto vuoteen 2027 mennessä. Erillislaki asumisneuvonnan tuesta kunnille astui voimaan vuonna 2022 ja se on voimassa ainakin vuoteen 2027 saakka. Lain tarkoituksena on kannustaa kuntia parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta kaikille asukkailleen asunnon hallintaperusteesta riippumatta. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia ja turvataan asumisen jatkuvuutta.

Ympäristöministeriö asetti asunnottomuutta käsitelvän moniammatillisen mietintötyöryhmän etsimään keinoja asunnottomuuden poistamiselle. Näin syntyi KOTIIN-selvitysraportti. (LIITE 1) KOTIIN-selvitys ehdottaa, että Asunto ensin -periaatteen mukaista työtä jatketaan: asunnon saaminen ei edellytä elämäntapamuutosta tai tervehtymistä. Selvitys esittää, että toimintatapaa kehitetään edelleen siten, että vahvistetaan asunnottomien asiakkaiden tilanteen ymmärrystä, kunnioittavaa kohtaamista sekä kuntouttavaa työtettä. Erityistä painoa on laitettava haavoittuvimmissa asemassa olevien ja marginaalissa elävien ihmisten tavoittamiseen ja auttamiseen.

Työtä varten kuultu asiantuntijajoukko pitää valtion vahvaa osallistumista tärkeänä ja asunnottomuuden poistamisesta halutaan tehdä yhteinen asia. Asunnottomuuden poistaminen edellyttää uudenlaista kumppanuutta ja yhdessä tekemistä, missä hyvinvointialueet ja kunnat ovat ratkaisevassa roolissa. Lähipalvelua on edelleen saatava, vaikka palvelun järjestämisvastuu nyt on hyvinvointialueen leveämmillä hartioilla.

Huomiota on kiinnitettävä hajautettuihin, liikkuviin ja erikoistuneisiin palveluihin, joilla autetaan erityisesti

pitkäaikaisasunnottomia. Lisäksi on pidettävä huolta, ettei uusia asunnottomia tule, vaikka riski menettää asunto taloudellisista syistä uhkaa entistä useampaa. Monialainen asumisneuvonta ja häättöjen ennaltaehkäisy ovat siksi tärkeitä keinoja.

Selvitys esittää kansallista ohjelmaa, joka vahvistaisi koordinaatiota ja rahoitusta. Keskeisenä kehittämis-kohteena nousevat esiin pysyvät asumisratkaisut ja asumispäivystys, joiden tarkoituksena olisi minimoida tilapäiset ratkaisut. Lisäksi kaivataan lisää tutkimusta ja tyhjien asuntojen parempaa hyödyntämistä.

Kotkan kaupunkistrategia (LIITE 2) ulottuu vuoteen 2030. Se on hyväksytty kaupunginvaltuustossa toukokuussa 2022. Kaupunkistrategiassa Yhteinen Kotka -poijun mukaan tavoitteenamme on hyvinvoiva ja osallistuva kotkalainen. Tavoitteenamme on myös olla kokonaisturvallisuuden kärkikaupunki. Tavoitteiden alla linjataan strategiset toimenpiteet, joilla tavoitettiin päästään. Kaupunkistrategian toimenpiteet, joiden alle asunnottomuuden hoito voidaan liittää ovat:

- Kehitämme osallisuutta lisääviä käytäntöjä yhteistyössä 3. sektorin ja muiden toimijoiden kanssa.
- Toteutamme kokonaisvaltaista turvallisuusyhteistyötä ja riskienhallintaa.
- Edistämme arjen turvallisuutta. Asunnottomuuden poisto on osa arjen turvallisuuden parantamista sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamista. Asunnottomuusohjelman valmistelu tukee kaupunkistrategian tavoitteita.

Lisäksi Kotkan kaupungin valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa (LIITE 3) listataan useita toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan kaupungin asuntopolitiikan kehittämiseen. Valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty kaupunginvaltuustossa kesäkuussa 2022 ja sen toimenpideohjelma ulottuu vuoteen 2025 saakka.

Kotkan hyvinvointilautakunta päätti tammikuussa 2021, että Kotkassa käynnistetään asunnottomuuden poistoon tähtäävä ohjelmatyö. Kotkan kaupunkiorganisaatiossa asunnottomuusasioiden hoito on jaettu asuntopolitiikan osalta kaupunkirakennelautakunnan alaisiin toimiin ja asunnottomien elinolojen seurannan osalta hyvinvointilautakunnan alaisiin toimiin. Kaupunkisuunnittelussa on pidemmän aikaa ollut tavoitteena aloittaa Kotkan asuntopoliittinen ohjelmatyö ja se päätettiin aloittaa asunnottomuusohjelman laadinnalla.

Kaupunkisuunnittelujohtaja Markku Hannonen kutsui koolle 20.1.2023 monialaisen työryhmän valmistelemaan Kotkan asunnottomuusohjelmaa.

Työryhmässä olivat mukana:

Hyvinvointialue, aikuisten sosiaalipalvelujen tulosaluejohtaja  
Hyvinvointialue integraatiopalvelut/ asiakuuspalvelut/  
asiakkuuspäällikkö, työikäisten palvelut  
Kaakkois-Suomen Sininauha ry, Kotikoodi palveluohjaaja  
Kaakkois-Suomen Sininauha ry, toiminnanjohtaja  
Kakspy (Karhulan Klubitalo), esihenkilö  
KELA, Kymenlaakso, asiakaspalvelujen esihenkilö  
Kotka-Kymin srk, diakoniatyö  
Kotkan Asunnot Oy, toimitusjohtaja  
Kotkan Asunnot Oy, asukasisännöitsijä  
Kotkan kaupunki, asuntosihteeri, työryhmän sihteeri  
Kotkan kaupunki, ehkäisevän päihdetyön koordinaattori,  
työryhmän varapuheenjohtaja  
Kotkan kaupunki, kaupunkisuunnittelujohtaja, työryhmän  
puheenjohtaja  
Kotkan kaupunki, kotoutumisen ohjaaja,  
maahanmuuttajapalvelut  
Kotkan kaupunki, maahanmuuttajatyön johtaja  
Kotkan kaupunki, tontti-insinööri  
Kotkan kaupunki, Ohjaamo Kotka, koordinaattori  
Rikosseuraamuslaitos, Kaakkois-Suomen  
yhdyskuntaseuraamustoimisto, apulaisjohtaja  
Sotek-säätiö, toiminnanjohtaja

Laaja työryhmä täydentyi vielä työn kuluessa seuraavasti:

Ekami/Rannikkopajat  
Kotkan kaupunki, kaupunginpuutarhuri  
Kotkan kaupunki, toimitilainsinööri  
Vva ry, palvelupäällikkö  
Kotkan kaupunki, työllisyyskoordinaattori  
Y-säätiö, erityissuunnittelija

Laaja työryhmä valitsi keskuudestaan pienemmän työryhmän valmistelemaan asunnottomuusohjelmaa:

Hyvinvointialue aikuisten sosiaalipalvelut, tulosaluejohtaja  
Kaakkois-Suomen Sininauha ry, kotikoodin palveluohjaaja  
Kotka-Kymin srk, diakoni  
Kotkan asunnot Oy, asukasisännöitsijä  
Kotkan kaupunki, asuntosihteeri  
Kotka kaupunki, ehkäisevän päihde- ja  
mielenterveystyön koordinaattori  
Kotkan kaupunki, kaupunkisuunnittelujohtaja  
Kotkan kaupunki, maahanmuutto, sosiaaliohjaaja  
Rikosseuraamuslaitos, rikosseuraamustyöntekijä  
Sotek-säätiö, palveluesimies

Laaja työryhmä toimi edelleen asunnottomuusohjelmatyön ohjausryhmänä. Työryhmätyöskentelyn tavoitteeksi asetettiin, että asunnottomuusohjelmaa valmistuu kesäkuuhun 2023 mennessä. Kotkan asunnottomuusohjelman laadinnan pohjana käytettiin KOTIIN-raporttia.

Kotkan kaupungin asunnottomuusohjelman laadinnassa on käyty ohjelmaluonnoksen lähetekeskustelut sekä hyvinvointilautakunnan, että kaupunkirakennelautakunnan kanssa ja luonnoksesta on pyydetty lausunnot nuorisovaltuustolta, vammaisneuvostolta, sekä ikäihmistenneuvostolta. Se on esitelty kaupunginvaltuustolle tiedonantokokouksessa. Osana asunnottomuusohjelman laadintaa on valmisteltu sekä lapsivai-  
kutusten ennakoarviointi, että laajempi vaikutusten  
ennakoarviointi.



## Asuminen Kotkassa

Kotkan kaupungin valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman laajassa kertomusosassa (LIITE 4) on kuvattu yleisesti asumisolosuhteita Kotkassa. Tilastokeskuksen tiedoista selviää, että kotkalaiset asuvat kerros-, rivi- ja pientaloissa. Suosituin asumismuoto on omistusasunto. Kaikista perhekunnista kotkassa on eniten yhden hengen perhekuntia. Kotkan asuntokunnat ovat keskimäärin alle kahden hengen asuntokuntia. Tilastokeskuksen uusimmat asumista ja asuntokuntia koskevat tilastot ovat vuodelta 2020. Tilastokeskuksen tietojen mukaan kerrostaloissa asui 54,8 % kotkalaisista asuntokunnista, rivi- ja pientaloissa asui 44 % asuntokunnista. Omistusasunnoissa asui 61,8 %, vuokra-asunnossa 36,4 % ja asumisoikeusasunnoissa, tai hallintaperiaatteeltaan tuntemattomassa asunnossa asui 1,8 % asuntokunnista. Kotkassa on 1877 kesämökkiä.

## Asunnottomuuden kehitys Kotkassa

Asumisen rahoittamis- ja kehityskeskus ARA kerää vuosittain 15.11. kaikista kunnista tiedot asunot-

tomien määrästä. (LIITE 5) Marraskuun puolivälissä 2021 asunnottomien lukumäärä Kotkassa oli 47 ja vuonna 2022 samaan aikaan asunnottomia oli 25. Vuoden 2021 asunnottomien määrä mukailee valtakunnallista tilannetta, jolloin koronapandemian vuoksi suljettu yhteiskunta toi raskaasti palveluiden tarpeessa olevat asunnottomat enemmän näkyville.

Asunnottomuus on vähentynyt koko maassa. Vuositason muutokset asunnottomuuden kokonaismäärässä voivat selittyä satunnaisilla tekijöillä, kuten tilastotason muutoksilla ja sillä, että leikkauspisteenä pidetään vuosittain aina samaa päivämäärää 15.11, jolloin asiakasmäärät eri palveluissa ja asunnonhakutilastoissa vaihtelevat.

Asunnottomuustrendi on kuitenkin pitkällä aikavälillä kääntynyt laskuun myös Kotkassa. Aran tilastoista selviää, että esim. 15.11.2009 Kotkassa oli 116 asunnotonta, 15.11.2013 Kotkassa oli 93 asunnotonta, ja vuonna 2018 asunnottomia oli 22. Vuoden 2021 hetkittäisestä asunnottomuuspiikistä huolimatta olemme pysyneet noin 20–30 asunnottoman tasolla ARA:n tilastoinneissa. Vaikka luvut ovat pysyneet maltillisina, on asunnottomuuden poistaminen perusteltu tavoite, koska asunto on ihmisen perusoikeus ja asunnottomuus on yksilön kannalta aina epäinhimillistä.

Kotkan kaupunki tavoittelee omalla asunnottomuusohjelmallaan valtakunnallisen tavoitteen mukaista asunnottomuuden poistoa vuoteen 2027 mennessä sekä toimivaa keinovalikoimaa asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn nyt ja jatkossa.

## Millaista asunnottomuus on Kotkassa?

Moniammatillisen asunnottomuustyöryhmän arvion mukaan Kotkassa esiintyy enemmän piiloasunnottomuutta kuin varsinaista asunnottomuutta (asutaan sukulaisten ja tuttavien luona). Asunnottomuus ei myöskään ole pysyvä olotila, vaan vaihteleva elämäntilanne. Asunnottomuus tai sen uh-

ka koskettaa vuoden aikana paljon useampia, kuin asunnottomuustilastosta on luettavissa.

Asunnottomaksi voi joutua missä tahansa elämäntilanteessa. Vaihtuvat olosuhteet ihmisen elämässä vaikuttavat asioiden kulkuun. Asunnoton voi olla elämäntilanteen ongelmien vuoksi asunnoton. Hän voi olla autettavissa tai sitten niin perusteellisesti ongelmainen, ettei ole olemassa soveltuvaa palvelua. Lisäksi mahdollisuudet ja tarpeet muuttuvat elämäntilanteesta toiseen.

Asunnottomuus voi olla oma valinta – joku voi esimerkiksi haluta kadota velkojilta tai muilta tahoilta. Asunnoton on myös tilapäisesti tuttavien nurkissa asuva, jolla ei ole omaa asuntoa. Hänet lasketaan ARA:n tilastoissa asunnottomaksi. Asunnoton voi olla myös palveluntuottajien/tilastojen näkökulmasta piilossa.

Asunnottomuuteen johtavia tunnistettuja erityispiirteitä voivat olla esimerkiksi päihde- ja mielen-terveysongelmat, avioero, luottotietojen menetys, taitamattomuus asioiden hoidossa, syrjäytyminen, itsenäistymisvaihe muuttoineen, vankila-aika tai varusmiespalvelus. Asunnottomien joukko on moninainen, eikä asunnottomuuden hoitoon näin ollen ole yhtä ratkaisukeinoja. Asunnottomuuden uhkaan joutuneelle henkilölle on tavallista elämäntilanteen haasteiden päällekkäisyys.

Asunnottomissa on mukana vähäisessä määrin myös henkilöitä, jotka ovat vuosien kuluessa toistuvasti käyttäneet kaikkia palveluja ja ovat saattaneet päätyä tilanteeseen, missä tie nousee monessa paikassa pystyyn ja kysymykseksi muodostuu, miten päästä enää tästä eteenpäin.

Häätöjä tapahtuu paljon. Osa asunnottomista on vaila asumisosaamista. Päihteet, häiriökäyttäytyminen, arjen taitojen puute ja vuokran maksukyvyyn puute aiheuttavat asunnottomuutta. Asunnottomuutta tuli-

si ennaltaehkäistä. Paperittomat eivät ole virallisesti asunnottomia, mutta näkyvät maahanmuuttopalveluiden työssä: heille annetaan maksusitoumuksia maajoituspalveluun. Vuoden 2023 alusta toiminta on hyvinvointialueen vastuulla.

Asunnottomuuden hoidossa ongelmaksi voi nähdä myös sen, että Kotkasta puuttuu asunnottomilta päihde- ja pyykinpesupaikka. Ihmisen on vaikea päästä elämässä uuteen pisteeseen, jos perustarpeet eivät toteudu.

## Perusteita asunnottomuuden poistamiselle

Työryhmän mukaan asunnottomuutta tulee poistaa koska:

- Asunnottomuus on ihmis- ja perusoikeus kysymys.
- Asunnottomuus on epäinhimillistä yksilöille ja kallista yhteiskunnalle.
- Asunnon menettäminen johtaa aina elämässä vielä suurempiin ongelmiin.
- Halutaan vaikuttaa uusintarikollisuuteen. Ensimmäiset 48 tuntia vankilasta vapautumisen jälkeen ovat kriittisimmät.
- Asunnottomuus vaikuttaa läheisiin. Lasten asema pitää pystyä turvaamaan, häädöt tulee ennalta ehkäistä.
- Moni saa ja pystyy ottamaan vastaan avun, kun on asunto (Asunto ensin -periaate).

Ympäristöministeriön asettaman asunnottomuutta käsitelleen mietintötyöryhmän mukaan asunnottomuuden poistoa edellyttävät monet valtioiden väliset sopimukset sekä kansallinen lainsäädäntö. Asunnottomuuden poistaminen on lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden yhteinen asia.

KOTIIN-raportin mukaan Suomi on useissa kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut toimenpiteisiin asunnottomuuden ehkäisemiseksi ja asunnottomuuden

poistamiseksi. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (artikla 25), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (voimaantulo Suomen osalta 3.1.1976) sekä Euroopan sosiaalinen peruskirja velvoittavat kaikki viranomaisia toimimaan asunnottomuuden poistamiseksi. Suomi on myös viime vuonna allekirjoittanut Lissabonin julistuksen, jolla EU:n Komissio, Euroopan Parlamentti, jäsenvaltiot sekä kansalaisyhteiskunnan edustajat perustivat Euroopan laajuisen yhteistyöelimen asunnottomuuden poistamiseksi (The European Platform on Combatting Homelessness) ja sitoutuivat tavoitteeseen poistaa asunnottomuus vuoteen 2030 mennessä.

Perustuslain (731/1999, 19.1§) mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Julkisen vallan tulee lisäksi (19.3§) turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Julkisen vallan tehtävänä on myös edistää jokaisen oikeutta asuntoon, sekä tukea asumisen omaoimista järjestämistä (19.4§). Kansalaisella ei siis ole subjektiivista oikeutta saada asuntoa kääntymällä julkisen vallan puoleen.

Laki asunto-olojen kehittämistä (919/1985) määrää, että kunnan on huolehdittava siitä, että toimenpiteet asunto-olojen kehittämiseksi suunnataan erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asumisolojen parantamiseen.

Erityisryhmien asunto-olojen parantamista koskevan lain (1281/2004) tavoitteena on lisätä erityisryhmiin kuuluvien asumistarpeisiin soveltuvien ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisten vuokra-asuntojen tarjontaa heidän asunto-olojensa parantamiseksi.

Uusien hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa tämän vuoden alusta erityisen tärkeään rooliin nousee Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta (2022/790). Sen mukaan hyvinvointialueen tehtäviin kuuluu muun muassa järjestää tilapäistä asumista henkilölle, jo-

ka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä hyvinvointialueen lyhytaikaista, kiireellistä apua (21§). Saman lain 21.a §:ssä määritellään tuettu asuminen: ”Tuettulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella. Tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä”.

Lain 21.b ja 21.c §:ssä määritellään vielä yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Lain 46 c §:ssä on lisämääräyksiä yhteisöllisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestämisestä samaan rakennuskokonaisuuteen liittyvissä tiloissa. Rakennuskokonaisuuteen voi kuulua myös asuntoja, jotka ovat muiden henkilöiden kuin yhteisöllisen asumisen tai ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden käytössä.

ARA on julkaissut maaliskuussa 2023 oman selvityksensä häätöjen kustannuksista. (LIITE 6) Selvitys keskittyy häätöprosessiin kiinteästi liittyviin vuokranantajien kustannuksiin, ei häätöjen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Selvitys häätöjen kustannuksista -raportissa arvioidaan keskimääräiseksi häätöprosessin kustannukseksi 6 300 euroa. Tällöin voidaan päätellä, että jokainen ennalta estetty häätö aiheuttaa kustannussäästöjä. Lisäksi häätöjen ennaltaestäminen on inhimillistä toimintaa, johon tulee pyrkiä. Tämä edellyttää asumisneuvonnan tehostamista ja koordinoitua yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Lainsäädäntö edellyttää hyvinvointialueiden ja kuntien tiivistä ja saumatonta yhteistyötä. Asunnottomuuden poistaminen on myös yhdenvertaisuuskysymys. Kirjeessään hyvinvointialueille yhdenvertaisuusvaltuutettu on kiinnittänyt alueiden huomiota kaikkien haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yhdenvertaisuuslaki mahdollistaa positiivisen erityiskohtelun, jolla voidaan varmistaa tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden

toteutuminen tarpeellisilla erityistoimenpiteillä. Tosiasiassien yhdenvertaisuuden toteutuminen voikin yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan tarkoittaa syrjinnälle erityisen alttiiden ryhmien (esimerkiksi asunnottomien ihmisten tai turvapaikanhakijoiden) tarpeiden huomioimista.

Lisäksi valtioneuvosten selonteossa sisäisestä turvallisuudesta 2021 todetaan turvallisuusongelmia ehkäistävän puuttumalla juurisyihin. Samaa periaatetta toteutetaan myös valtioneuvoston hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden periaatepäätöksessä sekä siihen liittyvässä toimeenpanosuunnitelmassa, jota kunnat ja hyvinvointialue toteuttavat yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Vaikka Suomi on monilla mittareilla mitattuna maailman turvallisin maa, sosiaaliset ongelmat kasautuvat ja esimerkiksi rikokset koskettavat yhä voimakkaammin jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä. Suurin taustatekijä turvallisuuden eriarvoisuudessa on köyhyys- ja syrjäytymisriski. Asunnottomuus on äärimmäinen syrjäytymisen muoto ja asunnottomuuden poistaminen on siksi tärkeää yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentämiseksi.



## Asunnottomuuden poiston nykytilan kuvaus Kotkassa

Asunnottomuutta poistaa ja ehkäisee nykyisellään laaja verkosto julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita. Monet toimijoista tekevät yhteistyötä ja tuntevat hyvin toistensa toimintaa. Muiden kuin verkoston toimijoiden voi olla vaikea hahmottaa, miten laajasta asiasta on kyse, mitä apua on tarjolla, ja mistä sitä on saatavissa. Nykyinen vahva yksilönsuoja vaikeuttaa ajoittain toimijoiden välistä yhteistyötä. Kaikkea oleellistakaan tietoa ei voida välittää eteenpäin toimijaverkostossa. Toimenpiteiden kirjo on nykyisellään laaja, eikä se ole laajasti jäsennetty.

Asukkaiden vuokratästäjä maksetaan jonkun veran pois, jotta asuntoa ei menetettäisi. Vuokratästäjä maksetaan joko sosiaalitoimiston, seurakunnan diakoniatyön tai muun tahon toimesta, ja näin saadaan estettyä häätöjä. Tietosuojalainsäädäntö saattaa joskus estää varhaisen puuttumisen vuokratästien muodostumisessa. Salassapitosäädökset estävät esimerkiksi asukkaiden vuokranmaksutilannetta kuvaavien listojen toimittamisen Kotkan Asunnot Oy:ltä sosiaalitoimelle, mikä aiemmin koettiin toimivaksi ratkaisuksi.

Asunnottomuuden ehkäisy ja asumisen tukeminen sekä arjen taitojen lisääminen asiakkaalle edellyttävät aidosti saavutettavaa mallia. Hyvinvointialueen sekä kolmannen sektorin työelämä- tai työtoiminnan piirissä olevia henkilöitä on mahdollista palveluohjata yksilö- ja ryhmävalmennuksen keinoin tuen piiriin, kun havaitaan arjen taitojen haasteita tai asunnottomuuden uhkaa. Lisäksi esimerkiksi neuropsykologisista häiriöistä kärsivät asiakkaat tarvitsisivat yksilöllistä tukea asumisen sujumiseen. Kela voi ostaa heille Nuotti-valmennusta tai Oma väylä -kuntoutusta esim. Sotek-säätiöltä.

Kaakkois-Suomen Sininauha ry:n Kotikoodi palveluohjaus on tarkoitettu asunnottomille, puutteellisissa asumisolosuhteissa asuville, häätöuhan alla



oleville henkilöille, sekä heille, jotka tarvitsevat apua sopivan asunnon etsimiseen vapailta vuokramarkkinoilta. Kotikoodi auttaa asuntojen etsimisessä, tarjoaa palveluohjausta ja asumisneuvontaa, tekee kotikäyntejä ja verkostotyötä.

Kotka-Kymin seurakunnan diakoniatyö auttaa asunnottomuuteen liittyvissä kysymyksissä. Diakoniatyöntekijän tavoittaa arkipäivisin puhelin- ja nettiajanvarauksella.

Kymenlaakson hyvinvointialueen aikuissosiaalityö auttaa asiakkaita asunnon hankintaan liittyvissä asioissa. Keskeinen ongelma on kohtuuhintaisten ja sopivan kokoisten vuokra-asuntojen löytyminen. Asunnon hankintaa ei ole rajattu tiettyihin toimijoihin.

Kotkan Asunnot oy:llä toimii kaksi asukasisännöitsijää, ja heillä on käytössä mm. sosiaalisen isännöinnin keinot, joiden avulla sovitellaan ja pyritään kohti naapurussopua, jos asiakkaalla on ollut käytösongelmia tai ongelmia sitoutua järjestyssääntöihin. Häätöjen yleisin syy on vuokravelka. Asukkaiden vuokranmaksua seurataan aktiivisesti ja vuokravelan kertymistä ehkäistään aktiivisella yhteydenpidolla, neuvonnalla ja maksujärjestelyillä.

Ohjauksen ja neuvonnan antaminen on keskeinen keino vähentää asunnottomuutta. Nykyään maksusitoumuksia tuettuun asumiseen saa myös sosiaalitoimelta, ei vain mielenterveys- ja päihdepalveluita. Kaikki asiakkaat eivät halua tähänkään sitoutua. Asumisen sääntöihin sitoutuville asuntoja on hyvin saatavilla.

## Havaitut esteet asunnottomuuden poistolle

Monialainen työryhmä kävi läpi asunnottomuuden poistoon liittyviä esteitä Kotkassa. Työryhmä havaitsi sellaisia muun muassa asuntotarjonnan, vastuujon ja palvelumuotojen osalta.

Työryhmän mukaan Kotkassa on ongelmana, että vaikeasti asutettavien majapaikat puuttuvat, tai ne ovat ainakin huomattavasti vähentyneet aiemmasta. Kotkasta puuttuu selkeästi asunnottomuuden poistoon osoitettuja asuntoja. Kotkassa on aiemmin ollut vuokrataloja, jotka oli kokonaan vuokrattu tuettua asumista toteuttavalle taholle, kuten Kakspy:lle tai A-klinikka säätiölle. Nyt niitä ei enää ole. Vuokranantajilla, kuten Kotkan Asunnot oy:llä on puolestaan vapaita asuntoja, mutta niissä asukkaiden pitää pystyä sitoutumaan sääntöihin. ARA-vuokra-asuntojen tarjonta painottuu tilavampiin asuntoihin ja pienten asuntojen tarjonta on vähäisempää. Nyt asuntoja haetaan haastavasti asutettaville asiakkaille myös yksityisiltä vuokramarkkinoilta.

Väliaikaista majoitusta on saatavilla, mutta esimerkiksi majoituspalveluihin on asiakaskunta saanut porttikieltoja. Väliaikaisasuttaminen ei ole toimiva ratkaisu, kuten KOTIIN-raportissakin todetaan.

Tuetun asumisen asunnot ja palvelut ovat vähentyneet. Näitä ovat tarjonneet esim. Y-säätiö ja A-klinikka. A-klinikan tuettu asuminen Kotkan Asunnot Oy:n vuokratalossa päättyi syksyllä 2021. A-klinikalla oli 2011 alussa parhaimmillaan noin 50 tuettua asuntoa, nykyisellään niistä on luovuttu. Y-säätiöllä on tavanomaisia ARA-asuntoja 240 kpl sekä kaupungin maa- ja metsätalouden palveluille vuokrattuna 23 asuntoa, minkä lisäksi yksittäisiä omassa vuokrauksessa olevia erityisryhmien asuntoja. Kotkan Asunnot Oy tarjoaa asuntoja kaikille kuntalaisille. Kotkan Asunnot oy:llä on yhteensä noin 2500 asuntoa ja näistä noin 1800 on ARA-asuntoa.

Työryhmän työskentelyn aikana kävi ilmi, että lainsäädännön tuntemuksessa on ollut puutteita tai epäselvyyttä, eikä vastuiden jaosta ole ollut selkeää kuvaa. Myös monella kuntalaisella on edelleen sellainen käsitys, että kunnan tehtävä on hoitaa sosiaalista asuttamista. ARA-asuntojen omistavien vuokraloyhtiöiden ja säätiöiden vastuu sosiaalisesta asuttamisesta pe-

rustuu arava- ja korkotukilainsäädäntöön ja se rajautuu vuokrattavissa olevien asuntojen asukasvalintaan. Lainsäädännössä ja ARA:n ohjeistuksessa on määritetty asukasvalintaperusteet, jotka perustuvat sosiaaliseen tarkoituksenmukaisuuteen ja taloudelliseen tarpeeseen.

Lait kunnan ja hyvinvointialueen velvoitteista asunnottomuuden hoidon osalta sisältävät roolien ja vastuiden jaon selkeästi, mutta välittyvä kuva tilanteesta ei ole aivan kokonainen. Kuntaa ohjaa laki asuinolojen kehittämistä, jonka mukaan toimenpiteet suunnataan erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asunto-olojen parantamiseen. Sitten on olemassa erityisryhmien asunto-oloja koskeva laki, jonka toteuttamiseen kunnat voivat hakea avustusta. Tätä voisi tulkita niin, että kunnan tehtävä on järjestää asunnot erityisryhmille. Sosiaalihuoltolaki puolestaan velvoittaa hyvinvointialueiden toimintaa, mikä edellyttää tilapäisen asumisen järjestämistä. Useat muut lait velvoittavat hyvinvointialuetta tarjoamaan asukkaille palveluja, mutta ei asuntoja. Lisäksi nykyinen lainsäädäntö kuntien ja hyvinvointialueen välillä eriyttää asumisen tuen palvelut hyvinvointialueen järjestettäväksi siltä osin, kuin niiden katsotaan olevan sosiaali- ja terveystaloudellisia. Järjestämistä vastuu siirsi näiden palveluiden järjestämistä kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta. Yhteisiä käytänteitä ei ole vielä kuntien ja hyvinvointialueen välillä rakennettu.

Asukkaalla on lain mukainen velvoite huolehtia asunnosta. Siivouksen laiminlyönti, tupakointi tai paikkojen rikkominen aiheuttavat tuhansien tai jopa kymmenien tuhansien eurojen hintaisen remontin. Tällaisen asumishistorian omaavan henkilön on vaikea saada uutta asuntoa. 2–3 kk vuokran suuruinen vakuus ei ole näissä tilanteissa vuokranantajan näkökulmasta riittävä. Kaikista asunnottomista ei tule vuokramarkkinoiden pelisääntöjen mukaisia asumiskykyisiä asukkaita. Kotkasta puuttuu sellaisia asumismuotoja, joissa olisi asumisohjausta tarjolla ympäri vuorokauden.

Työryhmässä tuli esille myös se, että nykyiset Hyvinvointialueen verkkosivut eivät ole informatiiviset. Verkkosivulla asunnottomia käsitellään erillisenä asiakasryhmänä. Kymenlaakson hyvinvointialueella ei ole erillisiä asunnottomille suunnattuja palveluja. Informatiivinen verkkosivu auttaisi myös muissa organisaatioissa työskenteleviä ammattilaisia, kun asiakas vapautuu esimerkiksi vankilasta tai muulla paikkakunnalla sijaitsevasta hoitolaitoksesta. Sosiaalihuollon laaja neuvontapalvelu aloitti hyvinvointialueella vuoden 2023 alkupuolella. Tämä on jonkun verran madaltanut yhteydenottokynnystä.

Osan kohdalla ongelmaksi muodostuu se, että asumistuet käytetään muuhun, kuin asunnon vuokran maksumin ja tällöin alkaa ensin syntyä vuokrarästejä ja lopulta tilanne johtaa häätöön ja luottotietojen menettämiseen, mikä vaikeuttaa asunnon saantia jatkossa. Osittain on myös epäselvää mikä toimijataho voi toimia asunnon välivuokraajana ja minkä verran välivuokrasopimukseen voi asettaa ehtona esimerkiksi sen, että asumistuki maksetaan suoraan vuokranantajalle tai välivuokraajalle.

Kuntien ja hyvinvointialueiden on mahdollista saada avustusta asunnottomuuden poistoon tähtääviin toimenpiteisiin kuten palveluiden, erityisryhmien asumisen, etsivän työn, liikkuvan tuen ja asunto-ensin-toimintamallin kehittämiseen, mutta alueellamme tunnetaan näitä tukimuotoja ja rahoitushakua huonosti. Siksi alueellamme jää varmasti myös hyviä rahoituskanavia hyödyntämättä. Työryhmän tuntumana on, että tukimahdollisuuksia on paljon, mutta myös ammattilaisilta ne jäävät osin piiloon. Tähän tarvittaisiin parempaa koordinaatiota esimerkiksi kaupungin toimesta. Monet avustukset tulevat myös väliaikaisten hankkeiden/kokeilujen kautta, jolloin ongelmaksi muodostuu niiden jatkuvuuden puute. Samaan asiaan kiinnitettiin huomiota myös valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman toimenpiteissä. Kotkan kaupungilta puuttuu sellainen toimihenkilö, jonka tehtäviin kuuluisi koordinoita hankehakua.

Laki kuntien asumisneuvonnan tukemisesta takaa, että ARA:lta on haettavissa asumisohjauksen kehittämiseen 60 % rahoitustuki jatkuvan haun periaatteella vuoden 2027 loppuun saakka, niin kauan kun rahoitusta riittää. Kotka ei ole vielä tällaista tukea hakenut. Asumisneuvontaa on tarjolla tällä hetkellä Kotkan Asunnot oy:n omille asukkaille. ARA:n rahoituksella toteutettava asumisneuvonta kattaisi kaikki asumismuodot. (LIITE 7)

Työryhmässä tuotiin esille, että joidenkin asukkaiden kohdalla ongelmien hoidon esteenä voi olla myös häpeä, jolloin neuvontakaan ei aina auta, vaikka ongelmat olisivat vielä hoidettavissa. Ihminen voi olla vaikka töissä, mutta ei selvitä pikavipeistä. Myös erilaiset mielialahäiriöt ja elämää kuormittavat tilanteet voivat heikentää väliaikaisesti kykyä hoitaa omia asioita.

Työryhmän jäsenet mustuttivat myös siitä, että nuoren kohdalla vanhempien rahallinen tuki vähentää asumisen tukea, riippumatta siitä, pärjääkö nuori asumistuen ja esim. opintotuen varassa. 50 euron tuki kuukaudessa ei vielä vaikuta etuuksia leikkaavalla tavalla.

Työryhmän toteaa, että eri toimijat antavat aika laajasti neuvontaa ja opastusta sekä asumiseen, että asunnon hankintaan liittyvissä asioissa, mutta monesti isoin ongelma on se, että sopiva asunto puuttuu.

Työryhmässä tuli esille myös se, että osa asiakkaista on vaikeasti autettavia, koska heiltä puuttuu kaikki – puhelin, osoite, tili, henkilötodistus, pankkikortti, läheiset, apuun suostuminen, paikallaan pysyminen jne., tämä koko vyyhti on ratkaistava, jotta asuminen olisi mahdollista.

Haastetta on myös siinä, että palvelujärjestelmä ei tunnista kaikkia asumisneuvontaa ja asumisen tukea tarvitsevia. On helpompi tunnistaa ne asiakasryhmät, joilla on joku hoitokontakti esimerkiksi päihde- tai mielenterveyspalveluiden kautta. Kun ihminen ei ole

minkään muun palvelun piirissä, hänen avuntarpeensa voi jäädä kokonaan yhteiskunnalta huomaamatta. Tällöin sukulaiset ja ystävät kantavat vastuuta.

Asumisohjaus on koettu Kotkassa puutteelliseksi ja tämä voi lisätä asunnottomuutta. Viranomaisten ja asunnottomuuden toimijoiden välillä ei ole ehkä riittävästi tiedonvaihtoa, jotta tunnettaisiin jatkuvasti asunnottomien sekä saatavilla olevien asuntojen tilanne.



## Asumattomuuden poistamisessa huomioitavat erityisryhmät Kotkassa

KOTIIN-raportissa listataan erityisryhmiä, joiden asunnottomuuteen on syytä kiinnittää erityishuomiota. Asumattomuuden poistaminen edellyttää toimivien asumis- ja tukiratkaisujen järjestämistä kriittisille asiakasryhmille, kuten huumeita käyttäville asunnottomille, rikosseuraamusasiakkaille, nuorille ja paljon palveluja käyttäville asunnottomille.

Työryhmässä pyrittiin tunnistamaan KOTIIN-raportissa mainittujen lisäksi myös muita Kotkassa tyypillisiä asunnottomuuden kanssa painiskelevia asiakasryhmiä.

Monialainen työryhmä kuvasi näiden erityisryhmien tilannetta Kotkassa seuraavasti:

#### • **Päihteitä käyttävät asunnottomat**

Kotkassa on sekä alkoholin, huumausaineiden että eri päihteiden sekakäyttäjii. Kaikilla ei ole ns. hoitavaa tahtoa, jolloin heidän asiansa voivat olla huonolla tolalla. Päihteiden käyttäjille ominaista on se, että he ovat pienituloisia ja usein syrjäytyneitä. He elävät työttömyystuilla tai ovat toimeentulotuen varassa, tai ovat eläkkeellä. Vaikeimmassa tilanteessa ovat sellaiset henkilöt, joiden kaikki rahat menevät päihteisiin ja velkoihin. He eivät kykene pitämään asuntoja, ja hädöt ovat melko yleisiä myös Kotkassa. Asunnot ovat huonossa kunnossa, ja he viettävät epäsosiaalista elämää häiriten naapureita. Häätöjen yhteydessä he voivat menettää koko omaisuutensa. He kulkevat paikasta toiseen sen mukaan, kenen luona voivat asua. He puutoavat usein palveluiden ulkopuolelle viimeistään tässä vaiheessa. Saadussa asunnossa eläminen voi mennä jonkin aikaa hyvin, mutta ongelmat vuokran maksamisessa ja häiriökäyttäytyminen voivat johtaa uusiin ongelmiin. Jatkuva päihteiden käyttö/päihtyneenä oleminen tekee asioiden hoitamisen mahdottomaksi, jolloin asunnottomuus pitkittyy. Monella päihdeongelmaisella on myös mielenterveysongelmia.

#### • **Rahapeliongelmaiset**

Rahapelaaminen on Kymenlaaksossa vaikea, piilossa oleva ongelma. Se ei ole näkynyt Kotikoodin työssä, mutta esim. sosiaalitoimistossa ja diakoniatyössä sitä tavataan. Rahapeliiriippuvuus voi vaikuttaa vuokran maksamiseen, koska siihen osoitettu raha menee pelaamiseen. Rahapeliiriippuvuudesta kärsii useimmiten pienituloinen Kelan toimeentulotuella elävä henkilö, jolla ei olisi varaa pelata ollenkaan. Kun elämiseen tarkoitettu raha menee pelaamiseen, siihen voi olla vaikea saada rahallista tukea yhteiskunnalta. Rahapeliongelma koskettaa myös monia maahanmuuttajaperheitä, joiden voi olla vaikea saada apua esimerkiksi kielimuurin vuoksi. Myös kulttuurierot voivat vaikeuttaa avun hakemista, jolloin rahalliset ongelmat saat-

tavat pahentua ja asukas menettää vuokra-asunnon vuokratien vuoksi.

Rahapeliiriippuvuus näkyy myös usein luottotiedoissa, mikä näyttäytyy vuokranantajalle mahdollisesti epävarmana vuokranmaksuna. Tämä vaikeuttaa uuden vuokra-asunnon saamista.

#### • **Rikosseuraamusasiakkaat**

Asunto ja tuki ovat kokemuksen mukaan yksi ensisijaisista uusintarikollisuuteen vaikuttavista asioista, kun henkilö vapautuu vankilasta. Ensimmäinen vuorokausi on kriittisin. Asunto on usein myös edellytys vankilasta koevapauteen siirtymiselle. Ellei ole asuntoa, ei koevapauten voi siirtyä. Osa asiakkaista hyötyisi myös tuetusta asumisesta.

Vapautuvien vankien kohdalla haastetta asunnon saamisessa voi aiheuttaa, että vankilat ja vankiloiden sosiaalityö sijaitsevat kokonaan eri maakunnissa. Kymenlaaksossa ei ole yhtään vankilaa. Tämä asettaa haasteita palveluiden löytymiselle ja palveluverkon tuntemiselle muista maakunnista käsin. Siksi onkin tärkeää, että Kotkassa ja hyvinvointialueella tehdään verkostotyötä myös vankiloihin päin. Tällöin palvelujärjestelmällä on kasvot ja se helpottaa vapautussuunnitelmaa laativien rikosseuraamustyöntekijöiden työtä asuntoasioiden ja muiden palveluiden sopimisessa.

Asunnon puute voi olla esteenä myös yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemiselle tai sen suorittamiselle. Pahimmassa tapauksessa yhdyskuntapalvelu- tai valvontarangaistus joudutaan muuntamaan vankeudeksi, jos asiakkaan asumisolosuhteet ovat puutteelliset. Asunnon puuttuminen on este edellä mainittuihin rangaistusseuraamuksiin tuomitsemiselle, jolloin useimmiten asiakas tuomitaan suorittamaan rangaistustaan vankilaan.

Joidenkin asiakkaiden kohdalla on haastetta lisännyt se, että yhdyskuntaseuraamustoimisto sijaitsee Kouvolassa. Tähän on tullut pientä helpotusta kevään

2023 aikana, kun rikosseuraamusasiakkaille on avautunut mahdollisuus asioida ennalta sovitusti ajanvarauksella Kotkassa Laivurinkadulla.

Rikosseuraamusasiakkaiden kohdalla korostuvat samat haasteet kuin muidenkin asiakasryhmien kohdalla. Luottotiedot, rästivuokrat, päihde- ja mielenterveys-haasteet, erilaiset terveydentilaan liittyvät diagnoosit ja muut asumiseen vaikuttavat haasteet.

Rikosseuraamuslaitoksella on toimeenpantavana erilaisia yhdyskuntaseuraamuksia. Mainitaan seuraamuksesta valvottu koevapaus ja valvontarangaistus, joihin molempiin kuuluu olennaisena osana niin tuki kuin kontrollikin. Kontrollitoimenpiteinä kotikäyntien yhteydessä voidaan edellä mainituilta asiakasryhmiltä tehdä päihdetestauksia.

Huoneenvuokralaki ei ota huomioon valvottua koevapautta. Tämä voi olla vuokranantajalle haaste, jos koevapaus katkeaa esimerkiksi asiakkaan päihdekäytön vuoksi ja asiakas joutuu takaisin vankilaan. Näissä tilanteissa vuokra-

sopimus ei katkea. Koevapaudet onnistuvat kuitenkin valtaosalla hyvin.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakkuudesta on valtakunnallisesti havaittu seuraavan haastetta asunnon saannissa, mutta esimerkiksi Kotkassa koevapauksissa asiakkuudesta on havaittu olevan myös hyötyä asuntoa hakiessa ja asiakkaan asumisen onnistumisessa.

#### • Nuoret asunnottomat

Työryhmässä on havaittu, että nuoret aikuiset voi-

vat olla jumissa vanhempien tai kaverien nurkissa (korona-ajan ilmiö). Nuoret tarvitsevat sopivan kokoisia asuntoja, joista alueella on pulaa. Nuorten kohdalla erityisesti Kela on tarkkana maksimivuokrasta – siksi osa jää ilman tukea, jos sopivan kokoisia, eli pieniä asuntoja ei ole riittävästi tarjolla. Nuorten kohdalla näkyy myös joskus se, että vanhemmilta ei ole saatu mitään taloudellista tai asumiseen liittyvää kasvatusta.

Nuorille on esimerkiksi Ohjaamon toimesta asumiseen liittyviä tilaisuuksia, mutta kohdentuuko tuki oikeille asiakkaille? Epäselvää on myös se, mikä on etsivän

nuorisotyön osuus nuorille suunnatussa asumisneuvonnassa. KOTIIN-raportti nostaa Ohjaamojen ja etsivän nuorisotyön roolia esille esimerkiksi tahoina, jotka ovat avainroolissa nopean asuttamisen mallin-kehittämisessä nuorille.

Työryhmässä pidettiin tärkeänä sitä, että asumisen alkutaipaleen tuki on riittävää, koska ensimmäinen oma koti ja se, että selviää vuokranmaksusta ja muista velvoitteista voi estää

syrjäytymiskiarteeseen joutumisen jo nuorena. Kotkan kaupungilla ei ole erityisnuorisotyötä, joka voisi tällaisista prosesseista ottaa kappaletta. Lukioihin on palkattu nyt hyvinvointivalmentaja, jonka työhön voisi osua myös asumisasiossa auttaminen ja neuvonta.

Kotka-Haminan seudun koulutuskuntayhtymän (Eka-mi) Rannikkopajat tuottaa Kotkan alueelle etsivän nuorisotyön palvelua. Lisäksi Rannikkopajat tuottavat työpajatoimintaa ja monialaisia tukipalveluja alle 29-vuotiaille, joilla vahvistetaan osallistujien elämäntilannetta, sekä koulutukseen ja työmarkkinoille sijoit-



tumista. Ekamilla on Katariinan kampuksella maksuton opiskelija-asuntola, jossa järjestetään joka syksy asumisen kurssi uusille asukkaille.

### • Ohjaamo

Ohjaamot ovat kaupunkien tuottamaa matalan kynnyksen palvelua 15–30-vuotiaille. Kotkassa Ohjaamo toimii Messin B-talossa. Kotikoodin palveluohjaaja päivystää Ohjaamolla kerran kuukaudessa asumisneuvojana. Tätä kautta Ohjaamolla on eniten kohdattu nuoria, joilla on tavoitteena itsenäistyminen tai asunnon vaihtaminen. Ohjaamon kautta ei juurikaan ole ohjautunut Kotikoodille asunnottomia tai asunnottomuusuhan alla olevia nuoria. Puutteena on nähty, että erityisoppilaitoksissa opiskelleille itsenäistyville nuorille ei ole sopivaa tuettua asumismuotoa paikkakunnalla tarjolla.

Ohjaamolla nuoret voivat tavata mm. TE-toimiston, Kelan, Etsivien, seurakunnan, talous- ja velkaneuvonnan työntekijöitä ja Miepä-hoitajan.

Nuoria asunnottomia kohdataan esim. lastensuojelun jälkihuollon ja sosiaalitoimen kautta. Näillä nuorilla voi olla päihdeongelma. Haasteena voi olla myös tietämättömyys oman talouden hoidossa. Kouluissa ja oppilaitoksissa on ollut infotilaisuuksia näihin asioihin liittyen. Nuorisoasuntoja ei Kotkassa ole. Opiskelija-asuntoja voivat hakea opiskelijat.

### • Etsivä nuorisotyö

Etsivät tavoittavat alle 29-vuotiaita nuoria mm. silloin, kun heillä on tuen tarvetta opiskelussa, talousasioissa tai työelämässä. He kohtaavat nuoria, jotka ovat itsenäistymässä ja etsivät ensimmäistä omaa asuntoa, ovat vaihtamassa asuntoa tai asunnottomia tai asunnottomuusuhan alla jostain syystä. He auttavat nuoria asunnon etsimisessä ja tekevät myös yhteistyötä Kotikoodin kanssa.

Kotkassa Etsivät ei juurikaan ole kohdanneet asunnottomia nuoria. Nuori saattaa olla lähtenyt tilapäisesti

asunnostaan, jolloin kyseessä voi olla lähisuhdeväkivalta. Nuori voi asua virallisesti omassa asunnossaan, mutta käytännössä on vanhempien luona. Etsivät saavat autettua nuoria, jos heillä on menossa asunto alta, tai on esimerkiksi sähkölasku maksamatta. Tällöin he auttavat hakemaan täydentävää ja ennaltaehkäisevää toimeentulotukea. Nuoret usein oppivat näin asioiden hoitamista, ja asunnot säilyvät.

Nuorten on usein helpompi saada asunto, vaikka luottokelpoisuus olisi menetetty. Vuokranantajat luottavat ja antavat mahdollisuuden, koska nuorilla on hyvät mahdollisuudet työllistyä. Siten he saavat velkoja maksettua.

Nuoret tarvitsevat tietoa talousasioiden hoidossa. He saattavat nostaa opintolainan, ja käyttävät sen johonkin muuhun kuin elämiseen. Sitten he hakevat täydentävää toimeentulotukea perustarpeita varten.

### • Opiskelijat

Kotkan Opiskelija-asunnot Oy tuottaa opiskelija-asumista Kotkassa. Asuntopaikkoja heillä on yhteensä 494, joista yksiöitä on 105 ja loput ovat soluasuntoja. Käyttöaste asunnoissa on talvella noin 95 % ja koko vuoden aikana vähän alle 90 %. Yksiön hakijoita on jonnossa noin sata. Mikäli asuntoa hakeva opiskelija tyytyy soluasuntoon, hakija saa asunnon, jos hakijan asiat muuten ovat kunnossa. Kotkan Opiskelija-asunnot oy:llä ei ole varsinaista asumisneuvontaa ilman asuntoa jääville. Omille asukkaille on asumisneuvontaa ja asumisohjeet jaetaan avaimien kanssa yhdessä. Kotkan Opiskelija-asunnot Oy:llä ei ole yhteistyötä Ohjaamon tai muun nuorten palveluja tuottavan toimijan kanssa.

Täysin esteettömiä opiskelija-asuntoja ei tällä hetkellä ole, mutta 157 asuntoon on esteetön sisäänkäynti. Vuonna 2025 valmistuu uusi opiskelija asuntola, johon kaikkiin 84 asuntoon on esteetön sisäänkäynti ja kolme asunnoista tulee olemaan kokonaan esteettömiä.

### • Paljon palveluja tarvitsevat

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat aikuisille vapaaehtoisia, ja kaikki eivät niihin halua tai pysty sitoutumaan, mutta tarvitsevat silti asunnon.

Sosiaalipalveluiden työntekijät jalkautuvat erilaisiin matalan kynnyksen palvelupisteisiin, mutta myös muissa kuin sosiaalipalveluissa tulee huomioida mahdollinen sosiaalipalvelujen tarve ottamalla huoli puheeksi ja neuvoa asiakkaita palvelujen piiriin. Toimijoilla on velvollisuus tehdä yhteydenotto tai ilmoitus sosiaalihuoltoon havaitessaan asiakkailla sosiaalihuollon tarpeita.

Asumisen haasteissa on havaittavissa eri sosiaalisten ongelmien päällekkäisyys sekä asioiden hoitamisen haasteet. Tilanteen hallintaan vaikuttaa työttömyyden pitkittyminen ja terveyden haasteet sekä sosiaalisten voimavarojen puute. Haasteet kiteytyvät yksilön kohdalla asumisen mahdollisuuksien näköalattomuuteen, ongelmien kierteeseen ja tuen hakemisen kyvyttömyyteen. Samoista syistä on vaikeuksia hakea etuuksia. Kelalta haetun toimentulotuen hylkäämisen jälkeen ei tunneta harkinnanvaraisen toimentulotuen mahdollisuutta. Jo ajanvaraaminen sosiaalityöntekijälle muodostuu esteeksi tai odotusaika on liian pitkä. Tilannetta vaikeuttaa tämän lisäksi velkaantuminen tuttaville, väärille ihmisille tai omaisille.

### • Palvelujärjestelmän väliinpuotoajat

Väliinpuotoamisen aiheuttaa yleensä haaste, jossa pitäisi puuttua ihmisen itsemääräämisoikeuteen eli esimerkiksi käytös on erittäin aggressiivista, tai asiakas on kykenemätön huolehtimaan itsestään, mutta asiakkaan itsemääräämisoikeus estää vastentahtoisen hoidon. Digitaaliset palvelut yleistyvät, mutta ne eivät kohtaa kaikkia heikoimmassa asemassa olevia asiakkaita. Ne eivät koskaan voi olla ainoa palvelumuoto vaan aina tarvitaan myös ns. walk-in-palvelua, jota tulee olla kaikissa palveluissa.

### • Maahanmuuttaneet

Maahanmuuttaneet ovat heterogeeninen ryhmä, jonka palveluntarve vaihtelee. Pakolaistaustaiset asiakkaat ovat hyvin palveluissa ja harvoin asunnottomia. Työperäinen maahanmuutto ei yleensä aiheuta ongelmia asumisessa. Etelä-Kymenlaaksossa Moona matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelu tarjoaa tukea maahanmuuttajataustaisille asiakkaille maahan-tulon syystä riippumatta.

Maahanmuuttaneiden asunnottomuusriskiä lisää haasteet hahmottaa yhteiskunnan toimintaa tai heikko suomen kielen osaaminen sekä traumatausta. Tämä vaikeuttaa esim. työllistämispalvelujen sosiaaliohjauksen tai kolmannen sektorin toimintojen yksilö- tai ryhmämuotoisia interventioita.

### • Asunnottomuuden eri muotojen ja erityisryhmien tunnistaminen Kotkassa / asiakastarpeen tunnistamisen haasteet

Sekä päihde- että mielenterveyspalvelujen riittämättömyys, että asiakkaiden pompottelu palvelusta toiseen erityisesti niiden asunnottomien kohdalla, joilla on sekä päihde- että mielenterveysongelmia näyttäytyy isona ongelmana.

Päihteitä käyttäviä henkilöitä tapaa Kotkassa niin katu- kuvassa, terveydenhuollon palveluissa kuin sosiaalipalveluissa. Haasteita löytyy palveluissa ja niiden saatavuudessa. Pahimmillaan henkilöltä saattaa puuttua kaikki seuraavat: asunto, puhelin, henkilöllisyystodistus, tili, pankkikortti. Asunnon saaminen vaatii erilaisten tukien hakemista. On erittäin vaikeaa hakea toimeentulotukea, jos ei saa tehtyä hakemusta ja toimitettua tarvittavia liitteitä Kelaan. Tämä vaatii voimassa olevan henkilöllisyystodistuksen, jotta voi saada verkkopankkitunnukset tai päästä pankkiin asioimaan. Monelle näiden asioiden hoitaminen on mahdotonta.

Kynnys hakea apua virastoista on korkea. Sen takia tarvitaan matalan kynnyksen paikkoja, joissa voi asioida ilman ajanvarausta ja palvelua saa yhdellä tapaamisella. Tällaisia paikkoja Kotkassa ovat Sosiaali- ja terveysneuvonta Piste, Sini-Kotka ja nuorten Ohjaamo. Erilaiset järjestöt ja seurakunta tarjoavat apua, esim. ruoka-apua, ilmaisia vaatteita ja kodin tarvikkeita: Kotkan Kierrätys ja avustus ry, Kierrätyspaja, Silmut ry, Kohti työtä ry muiden muassa.

Piiloasunnottomuutta esiintyy jonkin verran. Se voi tulla esiin, kun asuminen otetaan puheeksi. Moni asunnoton majoilee esim. sukulaisten tai kavereiden luona, joskus pitkiä aikoja.

Nuoret saattavat asua vanhempien luona hyvin pitkään, ja itsenäistyminen on vaikeaa. On paljon myös tietämättömyyttä siitä, miten ja mistä asuntoa voi etsiä. Sen takia on tärkeää, että on saatavilla asumisneuvontaa.

Vammaisneuvosto nosti esille omassa lausunnossaan huolen siitä, ettei perhetilanteita ja neuropsykiatrisia ilmiöitä kuten ADHD:n ja autismin kirjoja tunnisteta useinkaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Oikea-aikainen riittävän varhainen tuki on erittäin tärkeää myös asunnottomuusnäkökulmasta. Lisäksi riittävä määrä esteettömiä asuntoja takaa sen, että liikuntaeste ei johda asunnottomuuteen.

## **KOTIIN- raportin suosittamat toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi**

Asunnottomuusohjelman laadinnassa käytiin tarkkaan läpi KOTIIN-raportin suosittamat toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi ja pyrittiin kuvaamaan Kotkassa käytössä olevat asunnottomuuden hoidon toimenpiteet. Raportin toimenpiteiden pohjalta luotiin toimenpiteet, jotka palvelevat Kotkan tilanteessa asunnottomuuden hoidossa parhaiten.

KOTIIN-raportti suosittaa seuraavia toimenpiteitä:

- Tilapäisasumisen rajoittaminen, nykyiset ensisuoajat korvataan asumispäivystyksellä
- Nopean asuttamisen malli otetaan käyttöön valtakunnallisesti
- Moniammatillinen liikkuvat tuki otetaan käyttöön ja vakiinnutetaan hyvinvointialueella
- Asumisneuvonta
- Tyhjien asuntojen ja kiinteistöjen hyötykäyttö
- Huolehditaan pysyvistä asumisratkaisuisista:
  - o kuntien vuokrayhtiöiden ja yleishyödyllisten yhtiöiden ARA-asunnot
  - o yksityisten instituutionaalisten vuokra-asuntojen omistajien asunnot (suora- ja välivuokraus)
  - o yksityisten vuokra-asunnot (suora- ja välivuokraus)

KOTIIN-raportin mukaan asunnottomuuden poistaminen on täysin riippuvainen hyvinvointialueilla yhdessä kuntien kanssa tehtävästä työstä. Tarkemmat suunnitelmat on siksi laadittava alueilla, missä myös on paras asiantuntemus alueellisista tarpeista. Valtakunnallisen ohjelmalla luodaan edellytykset alueellisten suunnitelmien toteutumiselle.

## **Millä keinoilla asunnottomuuteen voidaan vaikuttaa Kotkassa?**

Eri toimijoilla on käytössään omaan toimijuuteen soveltuvia keinoja asunnottomuuden poistamiseksi. Kaikki mahdollisuudet eivät ole vielä aktiivisessa käytössä. Täysi vaikuttavuus eri keinoille voidaan saavuttaa vain muodostamalla niistä yhteistyössä kokonaisuus. Ilman asuntoja ongelmaa ei voida ratkaista, mutta ongelma ei myöskään ratkea vain asuntoihin vaikuttamalla.

### **Asuntopolitiikka**

Kotkan kaupungilla on mahdollisuuksia asuntopolitiikan valinnoilla vaikuttaa saatavilla olevaan asuntokantaan. Hiljaisen rakentamisen vuosikymmeninä vaikuttaminen on kuitenkin melko hidasta. Tällä het-



kellä kaupungilla on vain satunnaisia asuntoja suorassa omistuksessaan. Kaupunkikonsernin tärkein asuntopoliittinen toimija on Kotkan Asunnot Oy, joka vuokraa noin 2600 asunnon asuntokannastaan asuntoja kaikille kotkalaisille. Yhtiön asuntoja on muiden toimijoiden saatavilla, jolloin asukas huolehtii asumisestaan, ja toimijat puolestaan tarvittavan tuen antamisesta asukkaalle. Mikäli yhtiön tehtävä haluttaisiin muuttaa voimakkaammin sosiaalisen asumisen tai tuetun asumisen järjestäjäksi, tämä edellyttäisi suunnanmuutosta yhtiön tavoitteissa ja omistajapolitiikassa sekä vuosittaista talousarviorahoitusta sosiaalisen asumisen hankkeille ja palvelulle. Nykyisellään yhtiö on taloudellisesti vakaa, ja on rakentanut pitkäjänteisesti kysyä uudistaa ja pitää yllä omistamiaan asuntoja. Uusia kohteita on rakennettu maltillista tahtia kysyntää kuunnellen. Sosiaalisen asumisen asuntojen tarjonnan tehtävä voisi olla mahdollista sovittaa yhtiölle siellä jo olevan osaamisen vuoksi. Toisaalta tehtävä voisi vaikeuttaa yhtiön kestäväää taloutta, jolloin laajempi asuntotarjonta ja asuntopoliittinen tavoite kärsisi tilanteesta. Vaihtoehtoisesti kaupunki voisi hankkia sopivia kohteita omaan taseeseensa tai edistää yksityisiä hankkeita kumppanuusohjalta.

Asunnottomuuden kanssa kamppaileville keskeisiä kysymyksiä ovat asumisen hinta ja asunnon saatavuus tarpeen hetkellä. Edullista asumista voidaan edistää luovuttamalla tontteja sopivilta paikoilta esimerkiksi ARA:n hinnoitteleminen sosiaalisen asuntotuotannon hankkeille. Myös asuntojen kokoluokan tulee olla maltillinen. Uudistuotannon sijaan voisi harkita korjattavien kohteiden hankkimista edullisemmän ylläpitösyklin kohteiden perustamiseksi. Erityisesti täysin tuen varassa asuvien kohdalla ratkaisuja olisi hyvä hakea ennakkoluulottomasti muistaen keskustojen ohella myös muut kohtuullisesti saavutettavat asuinalueet. Nopea apu asunnottomuuteen edellyttäisi sitä, että tyhjiä asuntoja olisi aina jokunen saatavilla. Rahoitusta voisi miettiä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, edullisten kohteiden kustannus olisi ehkä kohtalaisen hyvin hallittavissa. Asuntojen saatavuutta voi edistää

myös yksityisten tai institutionaalisten vuokranantajien kanssa sopivia vuokrausmalleja kehittämällä.

### **Asunnottomuustyön koordinaation kehittäminen**

Tuloksekas työ edellyttää toimijoiden nykyistä vahvempaa yhteistyötä. Kaupungilla on mahdollisuus hakea rahoitusta kaupungin asumisneuvonnan perustamiseen. Pitkällä aikavälillä tämä tuottaa henkilökustannuksia, mutta myös asunnottomuuden poistaminen edistyy ja toimenpiteet tehostuvat.

### **Varhainen puuttuminen, neuvonta ja tuki**

Asunnon etsimisessä auttavat mm. Etsivät, seurakunta, sosiaalitoimi, Kotikoodi palveluohjaaja. Mikäli henkilöllä ei ole luottotiedot kunnossa, on asunnon löytäminen Kotkassa haastavampaa. Kun asunto löytyy, on joskus haasteita sen pitämisessä. Tässä kohtaa pitää olla tarjolla apua ja tukea, jotta asunnottomuuden kierre saadaan katkaistua. Kotkan kaupungilla ei ole yleistä asumisneuvontaa.

Kotkan Asunnot oy:llä on kaksi asukasisännöitsijää ja vuokraalvoja. Kotkan asunnot oy tekee yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa mahdollisimman tiiviisti, tavoitteena ehkäistä hädät ja vuokrasopimuksen purkamiset. Yhteistyö voi olla esimerkiksi asukasisännöitsijän ja sosiaalityöntekijän yhteinen kotikäynti, jossa käydään tapaamassa asukasta hänen kotonaan. Asukkaalle lähetetään kotikäynnistä kirje kahta viikkoa aikaisemmin ja sovitaan tapaamisajankohta. Kotikäyntien syynä on usein asunnon siivottomuus, josta aiheutuu naapurustoon hajuhaittaa. Kotikäynnillä kartoitetaan tilanne ja sovitaan mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Seurantakäynnit sovitaan samalla käyntikerralla, mikäli mahdollista. Usein tapaamisissa on mukana myös terveystarkastaja. Näin toimimalla ongelmiin voidaan puuttua ajoissa ja välttää vuokrasopimuksen purku tai häätö. Kotkan Asunnot Oy tarjoaa asuntoja kaikille kuntalaisille. Mikäli Kotkan Asunnot oy:lle on vuokravalkaa, ei uutta asuntoa voi saada ennen kuin velat on maksettu.

Vuokravielkatilanteissa Kotkan Asunnot yrittää ensin neuvotella niiden asukkaiden kanssa, joilla on maksu-vaikeuksia. Asukas voi sopia Kotkan Asuntojen kanssa maksusopimuksen, jonka maksimikesto on yleensä 6 kuukautta. Poikkeuksellisessa tilanteessa maksusopimus voi kestää 12 kuukautta. Jos maksusopimus raukeaa siksi, että asiakkaalle syntyy uutta velkaa tai hän ei pysty maksamaan sovittua erää, asiakkaalla on mahdollista neuvotella Kotkan Asuntojen kanssa uusi maksusopimus.

Asukasisännöitsijä keskustelelee asiakkaan kanssa ja kirjoittaa yhdessä hänen kanssaan asiakkaan henkilökohtaista tilannetta ja maksukykyä. Asukasisännöitsijä voi ohjata asiakkaan ottamaan yhteyttä sosiaalitoimeen tai diakoniapalveluihin. Jos tilanne on kuitenkin vakava ja neuvottelut eivät tuo tilanteeseen parannusta, asukasisännöitsijä voi tehdä oman harkintansa mukaan huoli-ilmoituksen sosiaalitoimeen.

### **Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvet**

- Sosiaaliohjaus
- Sosiaalityö
- Sosiaalinen kuntoutus (käynnistymässä syksyllä 2023 omana toimintana)
- Päihdehuollon sosiaali- ja terveydenhuollon avo- ja laitospalvelut
- Asumisen palvelut mielenterveys- ja päihdeongelmallisille (tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen asuminen)
- Työ- ja päivätoiminta, työllistymisen tuen palvelut (ml kuntouttava työtoiminta)
- Nuorille suunnatut sosiaali- ja terveystalvet (mm. Nuorten matala, lastensuojelun jälkihuollon sosiaaliohjaus ja sosiaalityö)
- Sosiaali- ja terveystalvet matalan kynnyksen palvelut (mm. Piste, sosiaalityön jalkautuminen erilaisiin kohtaamispaikkoihin)
- Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Turvalassa sijaitseva Sosiaali- ja terveystalvet Piste tarjoaa matalan kynnyksen päihdepalvelua. Asiak-

kaina on enimmäkseen aktiivisesti päihteitä käyttäviä henkilöitä. Siellä voi vaihtaa välineitä puhtaisiin, saa terveystalvet ja maanantaisin voi tavata sosiaalityöntekijän. Kokemusasiantuntija vierailee myös säännöllisesti Pisteellä. Samassa rakennuksessa toimii korvaushoito. Molemmissa paikoissa kohdataan myös asunnottomuutta ja on tilanteita, että asiakas on vaarassa menettää asunnon. Hoitoon pääsy on vaikeaa, jos ei ole asuntoa.

Kotkassa ei ole enää selviämisen- ja katkaisuhuotoa. Asiakkailta on korkea kynnys lähteä Kouvolaan, missä näitä palveluita on saatavilla. Joskus katkaisuhuotoon, tai jopa putkaan hakeudutaan silloin, kun tarvitaan väliaikaisasuntoa. Tähänkin tarvitaan toimivampia ratkaisuja.

Hyvinvointialueen päihde- ja mielenterveystalvet on jaettu terveystalvetkeskustasoiisiin ja poliklinikkatasoiisiin palveluihin. Saatavilla on myös erikoissairaanhoidon osastolla. Palveluvalikoimassa on myös kotisairaala, mutta kotisairaalahoidon pääsy edellyttää omaa asuntoa.

### **Maahanmuuttajille kohdennetut talvet**

Maahanmuuttajatalvet palveluiden kotoutumistalvetissa on tiivis yhteistyö Kotkan Asuntoihin, joiden asunnoissa iso osa pakolaistaustaisista asuu. Tiivis yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on tarpeen, jotta mahdollisista taloustalvetmista saadaan ajoissa kiinni. Kelan asiointissa annetaan paljon ohjausta ja pyritään siihen, että asumiseen liittyvät talvet pysyvät ajan tasalla ja talvet maksetaan suoraan vuokranantajalle, jos mahdollista. Kotikäynnit asiakkaille kuuluvat työhön, ja ohjausta annetaan käytännön asumiseen. Uusien asuntojen suhteen ohjataan hakemaan riittävän halpoja asuntoja. Ohjaamiskeinoihin kuuluu myös opastus, kuinka vuokranmaksu hoidetaan.

### **Työllisyyttä tukevat erityisryhmille suunnatut talvet**

Kolmannen sektorin työllistymistä tukevista toiminta-

noissa tai sosiaali- ja vammaispalveluissa, (esim. So-tek-säätiö kuntouttava työtoiminta, sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta) on mahdollista päästä kiinni henkilön arjen haasteisiin yksilö- tai ryhmäohjauksen keinoin. Tutussa ympäristössä työ- tai yksilövalmennuksen työntekijä on usein huolien kuulija ja tätä kautta on mahdollista auttaa asiakasta oikean tuen piiriin. Useasti haasteena on ongelman kertautuminen, eli asumisen taitojen ylläpitoa tulisi tukea systemaattisesti pidempiaikaisesti.

Yhteistyö toimijoiden (järjestöt, yhdistykset, säätiöt, Kotkan Asunnot, Hva) välillä helpottaa palveluohjausta ja madaltaa avun kohdentumista oikea-aikaisesti.

### **Asumisen kohtuuhintaisuus ja esteettömyys**

Kaikki vaikuttamistoimielimet toivat esille, että kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, myös esteettömiä asuntoja, tulee olla tarjolla riittävästi kaikille pienituloisille. Tämän hetkisen maailmantilanteen takia kaikki elinkustannukset ovat nousseet ja monelle tämä aiheuttaa haasteita arjessa. Kun tulot ovat pienet ja elinkustannukset kasvavat niin yksilön taloudenhallinnan merkitys korostuu. Ihmisen täytyy osata asettaa kulut tärkeysjärjestykseen sekä mm. osata tehdä edullista ruokaa. Myös piiloasunnottomuus kasvaa helposti elinkustannusten noustua. Nuorten on vaikeaa itsenäistyä vanhempiensa kodista ja jos nuorella on joku diagnoosi niin itsenäistyminen voi pitkittyä vielä terveeseen ikäoveriinsa nähden.

Tilapäismajoitus ei ole kaikille mahdollinen henkilökohtaisista syistä. Esteettömyydestä pitää huolehtia tilapäismajoitusta järjestettäessä, sillä apuvälineiden käyttäjiä voivat kohdata samanlaiset muuttuvat tilanteet elämässä kuin muitakin. Toimenpiteissä ehdotetaan 1–2 lyhytaikaisen asunnon varantoa akuuttiin asunnottomuuden hoitoon ja vammaisneuvosto ehdottaa omassa lausunnossaan kirjattavaksi suunnitelmaan, että yhden tällaisen asunnon tulee olla esteetön.

Selvityksessä todetaan myös, ettei paikkakunnalta löydy erityisoppilaitoksissa opiskelleille itsenäistyville nuorille sopivaa tuettua asumismuotoa ja mielestämme tämän asian ratkaisu tulee ehdottomasti kirjata toimenpiteeksi tähän ohjelmaan.

## **Toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 Kotkassa**

Kotkan kaupungin asunnottomuusohjelman valmistelyryhmä ehdottaa KOTIIN-raportin, lautakuntien lähetekeskustelun ja monialaisen asunnottomuuteen liittyvän tarkastelutyönsä pohjalta kahdentasoisia toimenpiteitä asunnottomuuden poistamiseksi Kotkassa. Osa tavoitteita on ns. kaupunkitasoisia, joita voidaan toteuttaa kaupungin omana toimintana ja osa puolestaan vaatii laajempaa yhteistyön rakentamista, tai selvitystyötä yhteistyössä mm. hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa. Osa toimenpiteistä vaatii lyhyemmän ja osa pidemmän aikajänteen toteutuakseen. Seuraavalla sivulla on luokiteltu toimenpiteet kahteen kategoriaan.

### **Kaupungin omat toimet:**

- Kotkan kaupunki hakee ARA:lta 60 % rahoitusta kahteen asumisneuvojaan, jotka koordinoivat verkostoa ja hoitavat asumisneuvontaa koko kunnan alueella (Rahoitus perustuu voimassa olevaan erillislakiin ja sitä on saatavissa vuoden 2027 loppuun).
- Toinen asumisneuvoja toimii koordinaattorina, joka koordinoi myös kaikkea asunnottomuustyötä ja verkostoja (kuvattu alla).
- Toinen tekee vain kenttätöitä.
- Asumisneuvonnassa tiivistetään yhteistyötä eri kohderyhmien kanssa työskentelevien välillä: nuoret, rikosseuraamusasiakkaat, päihdeasiakkaat jne., jotta voidaan reagoida eri asiakasryhmien tarpeisiin ja tilanteessa tapahtuviin muutoksiin etupainotteisesti ja matalalla kynnyksellä.

- Perustetaan Kotkaan nopean asuttamisen moniammatillinen työryhmä. Asumisneuvojat huolehtivat koordinoinnista.
- Luodaan Kotkaan pysyvä asunnottomuustyöryhmä, joka seuraa ohjelman etenemistä, asunnottomuuden tilannekuvaa ja kehittää tarkoituksenmukaiset seurantamittarit.
- Asunnottomuusneuvonnan kokonaisuus kootaan selkeästi esille kaupungin verkkosivuille, sekä ohjataan sieltä suorat linkit asuntoasioita ja asunnottomuutta hoitavien toimijoiden verkkosivuille.
- Kotkan kaupungin asuntopolitiikassa pyritään huolehtimaan siitä, että tarjolla on tukikelpoisia vuokra-asuntoja.
- Tunnistetaan paremmin alueiden eriarvoistumiskehityksen taustalla olevia asioita. Esim. alueiden sosioekonomiset erot ja saavutettavuus. Tietoa hyödynnetään kaupungin asuntopolitiikassa ja asunnottomuuden poistossa.
- Vuoteen 2027 mennessä Kotkassa on jatkuvasti 1–2 lyhytaikaisen asunnon varanto akuuttiin asunnottomuuden hoitoon. Ainakin toinen asunnoista on esteetön.

#### **Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteutettavat toimenpiteet:**

- Sosiaalityössä kertynyttä tietoa hyödynnetään asunnottomuustyössä (edellyttää yhteistyömuotojen kehittämistä HVA:n kanssa).
- Eri toimijoiden välille rakennetaan toimintamalli, miten vuokratähtiin päästään aiemmin käsiksi, niin että tietosuoja ei vaarannu.
- Kaupungin toimitilahallinto ja kaupunkisuunnittelu selvittävät tuetun asumisen järjestämismahdollisuudet. Tavoitteena saada lisää tuettuja asuntoja. Yhteistyömalli selvitetään vuonna 2024 yhdessä hyvinvointialueen ja/ tai kolmannen sektorin palveluntuottajaorganisaation kanssa.
- Kotkan kaupunki pyrkii vaikuttamaan siihen, että saadaan asunnottomuustyöhön alueellinen

”Nopsajalka” työpari Kotikoodille hyvinvointialueelle (Nopsajalka-tiimi on pieni ja nopealiikkinen, moniammatillinen ryhmä, joka varmistaa asunnottoman tai asunnottomuusuhan alla olevan henkilön pääsemisen tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Nopsajalka kulkee asiakkaan mukana sekä neuvottelee ja tarvittaessa toimii tulkkina.

Tiimi varmistaa asiakkaan pääsyn esimerkiksi tuetun asumisyksikköön sekä sen, että asuminen siellä alkaa sujua. Tiimin toimintaperiaate on ’saatua vaihtaminen’, mikä tarkoittaa kirjaimellisesti asiakkaansaattamista tarvittaviin palveluihin ja vuoropuheluun vastaanottavien palvelujen kanssa. Nopsajalka korjaa palvelujärjestelmässä olevia aukkoja.) (LIITE 8)

- Päiväkeskustoiminnan järjestämisvastuu kuuluu hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue huolehtii yhdessä toimijoiden kanssa siitä, että asiakkaille on tarjolla suihku ja pyykinpesumahdollisuus esim. päiväkeskuksessa, joka ei edellytä päihteettömyyttä.
- Kotkan kaupunki pyrkii pitkällä tähtäimellä vaikuttamaan siihen, että selviämisasematoiminta ja katkaisuhuolto sijaitsisivat sekä Etelä-, että Pohjois-Kymenlaaksossa. Lisäksi kaupunki seuraa poliisilainsäädännössä tapahtuvia muutoksia ja tekee tiivistä yhteistyötä asian seurannassa sekä hyvinvointialueen, että Kaakkois-Suomen poliisin kanssa. Putka ei ole poliisihallinnon mukaan sopiva paikka rauhanomaisesti käyttäytyvän päihtyneen säilytykseen ja avuntarpeen arvioon. Selviämisasema on paikka, jossa selvitetään myös asiakkaan asumiseen ja muuhun tukeen liittyvät perustarpeet.

#### **Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn tehostaminen Kotkassa**

Asunnottomuuden ehkäisyn keinot ovat pääasiallisia samat kuin asunnottomuuden poistamisen keinot. Asunnottomuus ratkaistaan lopulta henkilö kerrallaan, kun tarpeellinen tuki saadaan oikeaan aikaan. Ympäri-



vuorokautista asumispäivystystä tarvitaan ennemmin kuin yömajatyypistä toimintaa. Asiakkaan henkilökohtainen tilanne ja palvelutarve tulee pystyä selvittämään mahdollisimman nopeasti ja tässä asumispäivystys on paras työmuoto. Tällä hetkellä Kotkassa ei ole ns. Asunto ensin -mallin mukaista asumista. Päihdet salliva tuettu asumismuoto puuttuu. Tärkeää on,

että asuntoja on tarjolla nopeasti ja samalla voidaan tarjota apua ja tukea, jotta asuminen onnistuu alusta alkaen. Tavoitteena on, että Kotkassa on matalan kynnyksen palveluita, joihin ihmisten on helppo mennä. Etsivää ja löytävää työtä tarvitaan myös.

Asumisneuvontaa ja monialaisia verkostoja kehitetään kaupungin alueella. Tärkeintä ennaltaehkäisyä on olemassa olevan asunnon pitäminen/säilyttäminen.

## Raportointi ja seuranta

Perustettava pysyvä asunnottomuustyöryhmä seuraa asunnottomuusohjelman ja asunnottomuustilanteen kehitystä. Työryhmä raportoi etenemisestä vuosittain hyvinvointi- ja kaupunkirakennelautakunnille. Raportti viedään tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Raportti on tarkoitettu laajasti kaupungin, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden käyttöön. Seurantamittareita kehitetään yhteistyössä asunnottomuustoimijoiden kesken.

Asunnottomuusohjelmaa ja myöhempiä raportointia hyödynnetään kaupungin asuntopolitiikan ohjelmatyössä, valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa ja kaupungin ja hyvinvointialueen vuotuisissa neuvotteluissa.

## Koko maakuntaan pilotoitavat ehdotukset

Asunnottomuusohjelma toimitetaan tiedoksi Kymenlaakson hyvinvointialueelle, joka voi edelleen ehdottaa parhaiksi katsottujen toimenpiteiden kokeilua koko maakunnassa.

## Muut tavoitteet

Asunnottomuuden poistamiseen tähtäävää työtä tehdään pitkäjänteisesti ja moniammattisesti.

Vaikutusten arviointia kehitetään jatkuvalla periaatteella. Muutoksiin ja haasteisiin pyritään reagoimaan ennakoivasti. Asunnottomuus vähenee tuntuvasti ja lopulta poistuu kokonaan Kotkassa.

Asunnottomuusohjelman toimenpiteisiin liittyy tavoitte valtakunnallisten toimijoiden kontaktoinnista, jotta alueemme tilanne tulee laajemmin tunnetuksi, ja toisaalta mahdollisuudet löytää uusia ratkaisuja tai kanavoida alueelle uusia resursseja paranevat.

## LIITTEET

1. KOTIIN -raportti: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/selvitys-asunnottomuuden-poistaminen-on-mahdollista-tiiviilla-yhteistyolla>
2. Kotkan kaupunkistrategia: [https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/Kotka-2030\\_kaupunkistrategia.pdf](https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/Kotka-2030_kaupunkistrategia.pdf)
3. Kotkan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma: [https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/Tiivis\\_FINAL\\_5.5.2022\\_Suunnitelma\\_diat-2021-2025.pdf](https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/Tiivis_FINAL_5.5.2022_Suunnitelma_diat-2021-2025.pdf)
4. Kotkan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman kertomusosa: [https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/2\\_FINAL\\_8.4\\_KERTOMUSOSA\\_Hyvinvointisuunnitelma-2021-2025.pdf](https://www.kotka.fi/wp-content/uploads/2022/06/2_FINAL_8.4_KERTOMUSOSA_Hyvinvointisuunnitelma-2021-2025.pdf)
5. Aran asunnottomuusselvitys: <https://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Asunnottomuuskysely>
6. Selvitys häätöjen kustannuksista: Selvitys häätöjen kustannuksista [Ara.fi](https://www.ara.fi)
7. Mitä on asumisneuvonta: Asumisneuvonnan laajentaminen ja kehittäminen > Asumisneuvonta [Ara.fi](https://www.ara.fi)
8. Nopsajalka <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunki-ja-paatoksenteleko/strategia-ja-kehittaminen/hankkeet/assi-asunto-ensin-hanke/nopsajalka>